



دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز

واحد آموزش بیمار



مراقبت های بعد از عمل پیوند کبد

تهیه: واحد آموزش بیمار، ب. گلستان

منبع: کتاب مراقبت های بعد از پیوند کبد و آموزش بیمار

تابستان: 1399

پیوند کبد یک جراحی برای جایگزینی کبد بیمار آسیب‌دیده شما با کبد سالم فرد اهداکننده (شخص دیگر) است. کبد اندامی است که در قسمت فوقانی راست شکم (معه) شما قرار دارد. کبد عملکردهای زیادی از جمله حذف مواد زائد از خون را دارد. همچنین خون شما را تجزیه می‌کند تا بدن بهتر بتواند از مواد مغذی استفاده کند. کبد به کنترل لخته شدن خون نیز کمک می‌کند. کبد اهدایی ممکن است از کسی باشد که فوت کرده، یا از یکی از اعضای زنده خانواده باشد. ممکن است کبد را به صورت کامل یا فقط بخشی از آن را به فرد دریافت‌کننده پیوند بزنند. پیوند تکه‌ای (پارشیا) کبد به این دلیل انجام می‌شود که کبد تنها ارگانی است که در صورت سالم بودن می‌تواند خود را تجدید کند. دریافت‌کنندگان پیوند مستقیماً در موفقیت پیوند کبد خود نقش دارند. عدم رعایت رژیم دارویی سرکوب سیستم ایمنی، مهم‌ترین دلیل پس زدن پیوند است. پیگیری دقیق بیمار با پزشک می‌تواند به اطمینان از موفقیت‌آمیز بودن عمل پیوند کمک کند. توجه دقیق به برنامه‌های دارویی، تغییرات در شیوه زندگی، روش‌های جلوگیری از عفونت، همه از روش‌های مهم برای طولانی شدن زندگی فرد دریافت‌کننده پس از پیوند است.

چه زمانی پیوند کبد ضروری است؟

در صورتی که فرد به نارسایی کبد مبتلا شده باشد، ممکن است به پیوند کبد احتیاج پیدا کند. نارسایی کبد ممکن است در اثر بیماری‌های خاصی ایجاد شود که کبد شما را زخم می‌کند و باعث سفت شدن آن می‌شود. عفونت‌های هپاتیت ویروسی (وایرال) ممکن است باعث متورم شدن و از بین رفتن کبد شما شود. پیوند کبد همچنین ممکن است به دلیل سرطان انجام شود. در صورت نیاز به پیوند کبد، شما در لیست پیوند قرار می‌گیرید. ممکن است نیاز باشد به مدت طولانی کبد صبر کنید تا یک کبد برای شما پیدا شود. هنگامی که کبد اهدایی پیدا و آماده شد، به بیمارستان فرخوانده می‌شوید.

روش عمل پیوند کبد

در حین عمل، دستیار پزشک شما برش‌هایی (بریدگی) را از شکم به سمت کبد شما ایجاد می‌کند. کبد بیمار شما برداشته شده و کبد سالم فرد اهداکننده در جای آن قرار می‌گیرد. وقتی که کبد جدید شما در جای خود قرار گرفت و خون از طریق آن جریان پیدا کرد، دستیار پزشک شکم شما را می‌بندد. ممکن است بعد از عمل چند هفته از نزدیک در بیمارستان تحت نظر باشید. بعد از پیوند کبد ممکن است علائمی مانند درد شکم، تورم و زردی پوست شما برطرف شود. اگر مبتلا به سرطان کبد هستید، این عمل ممکن است از شیوع آن جلوگیری کند. پیوند کبد حتی ممکن است سرطان شما را درمان کند.

مراقبت‌های بعد از پیوند کبد

داروی خود را طبق دستورالعمل مصرف کنید

اگر فکر می‌کنید که مصرف داروهایتان کمکی به شما نمی‌کند یا عوارض جانبی آن شما را اذیت می‌کند، با پزشک خود در این باره صحبت کنید. اگر به دارویی حساسیت دارید به او بگویید. لیستی از داروها، ویتامین‌ها و داروهای گیاهی که مصرف می‌کنید را تهیه کنید. مقدار و زمان مصرف آن‌ها را یادداشت کنید. لیست یا بطری قرص‌ها را برای بازدیدهای بعدی همراه خود ببرید. در صورت بروز مشکل اورژانسی لیست داروهای خود را همراه خود داشته باشید.

داروهای ضد میکروبی: آنتی‌بیوتیک‌ها می‌توانند به درمان یا جلوگیری از عفونت ناشی از میکروب‌هایی به نام باکتری به شما کمک کنند. همچنین داروی ضد قارچ ممکن است برای از بین بردن قارچ‌هایی که می‌توانند باعث عفونت و بیماری شوند، مورد نیاز باشد. داروهای ضد ویروسی نیز می‌توانند به مبارزه بدن شما با عفونت ناشی از میکروبی به نام ویروس پس از پیوند کمک کند.

داروهای ضد پیوند: بدن شما سعی می‌کند مانند یک عفونت به اندام جدید شما حمله کند. این داروها برای کمک به بدن شما در پذیرش اندام جدید و جلوگیری از رد پیوند از بدن شما استفاده می‌شود. ممکن است لازم باشد داروهای ضد رد پیوند را تا آخر عمر مصرف کنید.

داروهای ایمونوگلوبین: در صورت ابتلا به هیپاتیت ویروسی، ممکن است داروی گلوبولین برای شما تجویز شود. این دارو می‌تواند به کاهش خطر ابتلا به ویروس آلوده به کبد جدید شما کمک کند.

داروهای استروئیدی: ممکن است برای جلوگیری از رد کبد جدید شما استفاده شود. داروی استروئیدی همچنین می‌تواند به کاهش التهاب یعنی قرمزی، درد، و تورم کمک کند. این داروها می‌توانند بسیار کمک کننده باشند اما ممکن است عوارض جانبی نیز داشته باشند. مطمئن باشید که می‌دانید چرا به استروئیدها احتیاج دارید و آن‌ها را مصرف می‌کنید. داروهای استروئیدی را فقط در صورت تجویز پزشک مصرف کنید. همچنین متوقف کردن آن نیز بدون دستور پزشک و رعایت دستورالعمل‌های لازم باعث ایجاد مشکلاتی می‌شود.

داروهای مسکن: ممکن است برای از بین بردن یا کاهش درد به داروهای مسکن نیاز داشته باشید.

طریقه مصرف داروی خود را یاد بگیرید. از پزشکتان بپرسید چه دارویی را و به چه مقدار باید مصرف کنید. مطمئن باشید که می‌دانید چگونه، چه موقع، و چند بار باید آن را مصرف کنید.

قبل از مصرف داروی خود صبر نکنید تا درد شدید شود. در صورت آرام نشدن دردتان بعد از مصرف دارو، به پزشک خود مراجعه کنید.

داروهای مسکن ممکن است شما را دچار سرگیجه یا خواب‌آلودگی کنند. اگر هنگام خارج شدن از رختخواب

احساس سرگیجه دارید حتماً از کمک دیگران برای بلند شدن استفاده کنید.

داروی مهار کننده پروتون پمپ: این دارو به منظور جلوگیری از زخم به کاهش میزان اسیدی که معده شما تولید می‌کند، کمک می‌کند.

پیشگیری از لخته خون

عارضه‌ای است که در آن لخته‌های خون در رگ‌های خونی شما شکل می‌گیرد. این مشکل (DVT) ترومبوز ورید عمقی می‌تواند به راحتی بعد از عمل جراحی اتفاق بیفتد، بنابراین از پزشک خود برای کسب اطلاعات بیشتر در مورد ترومبوز ورید عمقی سؤال کنید. موارد زیر می‌توانند به جلوگیری از ایجاد لخته در رگ‌های شما کمک کنند.

جوراب های فشرده سازی: ممکن است پزشک شما جوراب‌های فشرده‌سازی را برای شما تجویز کند. این جوراب‌ها تنگ و ارتجاعی هستند که بعد از عمل به پاهای شما فشار می‌آورند. در ناحیه انگشتان پا بالاترین میزان فشار وجود دارد و هرچه به سمت ران‌های شما می‌رود فشار کاهش می‌یابد. پوشیدن جوراب‌های فشرده‌سازی به فشار خون به قلب شما کمک می‌کند و مانع از لخته شدن خون در رگ‌های شما می‌شود.

راه رفتن: پیاده‌روی می‌تواند به جلوگیری از لخته شدن خون کمک کرده و خطر ابتلا به عفونت ریه را کاهش دهد. پیاده‌روی به جلوگیری از جمع شدن خون در پاها کمک می‌کند و باعث جلوگیری از ایجاد لخته‌های خونی در رگ‌های شما می‌شود.

رژیم غذایی و وزن سالم

نگه داشتن وزن در حالت مناسب و ایده‌آل می‌تواند خطر ابتلا به مشکلات کبدی را کاهش دهد. همچنین می‌تواند به طبیعی نگه داشتن سطح قند خون نیز کمک کند. از پزشک خود در مورد این که چه وزنی برای شما مناسب است سوال کنید و اگر نیاز به کاهش وزن داشتید از او کمک بگیرید.

انواع غذاهای سالم مانند میوه، سبزیجات، نان سبوس‌دار، لبنیات کم چرب، لوبیا، گوشت بدون چربی و ماهی میل کنید. خوردن غذاهای سالم می‌تواند به شما کمک کنند تا انرژی بیشتری داشته باشید و سریع‌تر بهبود پیدا کنید. اگر لازم است بعد از پیوند کبد رژیم غذایی خاصی داشته باشید از پزشک خود درباره آن سوال کنید.

فیزیوتراپی

در بعضی موارد پزشک شما لازم می‌داند که بعد از عمل پیوند کبد چند جلسه به فیزیوتراپی بروید. یک فیزیوتراپیست در انجام تمرینات خاص به شما کمک می‌کند. این تمرینات می‌توانند باعث تقویت بدن شما بعد از عمل شوند.

بارداری و کنترل تولد

اگر بعد از عمل پیوند کبد قصد دارید که باردار شوید، باید حداقل دو سال صبر کنید. این انتظار می‌تواند شانس شما را برای داشتن یک حاملگی بی‌خطر افزایش دهد. به مدت دو سال بعد از عمل باید از نوعی روش پیشگیری از بارداری استفاده کنید. با پزشک خود صحبت کنید که چه نوع روشی برای شما مناسب است.

محافظت از پوست

بعد از عمل پیوند کبد در معرض خطر بیشتری برای ابتلا به سرطان پوست هستید. همچنین داروهای شما ممکن است خطر آفتاب سوختگی را افزایش دهد. همیشه وقتی خارج از خانه می‌شوید، از کرم‌های ضدآفتاب استفاده کنید. بهتر است از ضدآفتاب‌های با SPF 40 بالاتر استفاده کنید. همچنین باید هر سال یک بار معاینه پوست انجام دهید تا مطمئن شوید جایی برای نگرانی وجود ندارد.

استعمال دخانیات

اگر قبل از پیوند کبد سیگار می‌کشیدید، بعد از عمل دوباره مصرف آن را شروع نکنید. سیگار کشیدن به ریه‌ها، خون و قلب شما آسیب می‌رساند. در صورت استعمال سیگار، به احتمال زیاد شما دچار حمله قلبی، بیماری ریه و سرطان خواهید شد. شما با ترک سیگار به خود و اطرافیان کمک خواهید کرد.

واکسیناسیون

واکسیناسیون در واقع تزریقی است که به شما در محافظت از بیماری کمک میکند. پزشک شما ممکن است از شما بخواهد که هر سال علیه ویروس آنفلو آنزا واکسینه شوید. پزشک ممکن است به شما در واکسیناسیون در برابر هپاتیت A و B کمک کند .

ویزیت‌های پیگیری

از پزشک خود بپرسید چه موقع برای ویزیت‌های بعدی باید به او مراجعه کنید. ممکن است به ویزیت‌های زیادی بعد از عمل پیوند کبد نیاز داشته باشید. در بیشتر موارد ممکن است برای بررسی عملکرد کبد خود، به آزمایش خون نیاز داشته باشید. برای بررسی هرگونه مشکل در کبد جدید شما ممکن است نیاز باشد آزمایش‌های متعددی انجام دهید. این آزمایشات شامل سونوگرافی شکمی، اسکن توموگرافی کامپیوتری یا تصویربرداری با رزونانس مغناطیسی است. اگر جراحی شما به دلیل سرطان کبد انجام شده باشد، این آزمایشات می‌توانند نشان دهند که سرطان شما برگشته است یا خیر. اگر علائمی حاکی از رد پیوند کبد را داشته باشید، ممکن است نیاز باشد بیوپسی کبد انجام دهید. همچنین اگر علائمی از انسداد مجرای صفراوی دارید، ممکن است به کولانژیوپانکراتوگرافی رتروگرااد آندوسکوپی نیاز داشته باشید.

تمام ویزیت‌ها را بروید. هر سوالی دارید بنویسید. این روش به شما کمک می‌کند تا سوالات خود را فراموش نکنید و در ویزیت بعدی تمام آن‌ها را بپرسید.

چه زمانی مراجعه فوری به پزشک ضروری است؟

با پزشک خود تماس بگیرید اگر:

حساس ضعف می‌کنید یا به راحتی خسته می‌شوید

تب (درجه حرارت بالای بدن) دارید

سردرد یا لرزهای جدید دارید

در ناحیه فوقانی شکم یا زخم خود احساس درد یا حساس شدن دارید

پاهای شما شروع به ورم کردن می‌کند پوست شما خارش دارد یا دارای بثورات پوستی شده‌اید

در قفسه سینه خود احساس درد می‌کنید، یا در تنفس مشکل دارید که با گذشت زمان شدیدتر می‌شود

در مورد پیوند کبد، دارو یا مراقبت از خود سؤال یا نگرانی دارید

به دنبال مراقبت‌های فوری باشید اگر:

ادرار شما کمتر از حد طبیعی است یا اصلا ادرار ندارید

تب و لرز شدید دارید

تشنج (تشنج) دارید

دارای مدفوع سیاه و قیری هستید، و یا خون استفراغ می‌کنید

بتازگی پوست یا سفیدی چشم شما زرد شده است

شکم شما متورم می‌شود

نواحی زخم شما متورم، قرمز شده و یا چرک در آن‌ها دیده می‌شود

زخم شما خونریزی می‌کند و خون آن بند نمی‌آید

به طور ناگهانی احساس گیجی یا حواس‌پرتی می‌کنید و در تنفس مشکل دارید جدیداً و به طور ناگهانی دچار درد در قفسه سینه شده‌اید. ممکن است هنگام نفس عمیق یا سرفه دچار درد بیشتری شوید. ممکن است سرفه شما خونی باشد

در دست‌ها و پاهایتان احساس گرما، حساس شدن و درد می‌کنید و ممکن است متورم و قرمز به نظر برسند

علائم سکته مغزی دارید: علائم زیر اضطراری است. در صورت داشتن موارد زیر بلافاصله با اورژانس تماس بگیرید

ضعف یا بی‌حسی در دست، پا یا صورت (ممکن است فقط در یک طرف بدن شما باشد)

گیجی و مشکلات در صحبت کردن یا درک گفتار

سررد بسیار شدید که ممکن است به عنوان بدترین سررد زندگی شما توصیف شود

یک چشم یا هر دو چشم شما قادر به دیدن نباشد

هنگام ایستادن احساس سرگیجه شدید می‌کنید